

Ukraińscy studenci warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych/Akademii Sztuk Pięknych w latach 1922–1939 w świetle materiałów archiwalnych

Olga DENYSIUK

Narodowa Akademia Sztuk Pięknych i Architektury w Kijowie
<https://orcid.org/0000-0002-8196-8608>

ABSTRAKT W artykule podjęto próbę usystematyzowania listy ukraińskich studentów warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych/Akademii Sztuk Pięknych w latach 1922–1939. Na podstawie akt osobowych z archiwum ASP w Warszawie oraz materiałów ze Zbiorów Specjalnych Instytutu Sztuki PAN udało się ustalić, kto studiował, kiedy i u których profesorów, a także jakie nagrody uzyskał. Po przeanalizowaniu dokumentów z akt osobowych Piotra Megika, Piotra Chołodnego, Włodzimierza Pobuławca i Wacława Waśkowskiego uściślono i uzupełniono biografie artystów z warszawskiego okresu ich działalności. Po raz pierwszy przedstawiono również informacje o pracach ukraińskich studentów utrwalonych na negatywach w zbiorach Muzeum ASP w Warszawie.

SŁOWA-KLUCZE Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie, Szkoła Sztuk Pięknych w Warszawie, polskie szkolnictwo artystyczne dwudziestolecia międzywojennego, mniejszości narodowościowe w II Rzeczypospolitej, emigracja ukraińska w II Rzeczypospolitej, Piotr Chołodnyj (Petro Chołodnyj), Piotr Megik (Petro Mehik), Włodzimierz Pobuławiec (Wołodymir Pobuławec), Wacław Waśkowski (Wiaczesław Waśkiwskyj)

ABSTRACT *Ukrainian Students of the School of Fine Arts/Academy of Fine Arts in Warsaw in the Years 1922–1939 in the Light of Archival Materials.* The article attempts to systematise the list of Ukrainian students of the School of Fine Arts/Academy of Fine Arts in Warsaw in the years 1922–1939. On the basis of personal files from the archives of the Academy of Fine Arts in Warsaw and materials held in the Special Collections of the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences, it has been possible to determine who studied there, when, and under which professors, as well as what awards they received. On the basis of an analysis of documents from the personal files of Piotr Megik, Piotr Chołodny, Włodzimierz Pobuławiec and Wacław Waśkowski, their biographies from their Warsaw period were clarified and supplemented. The article presents, for the first time, information on the works of Ukrainian students recorded on negatives held in the collection of the Museum of the Academy of Fine Arts in Warsaw.

KEYWORDS Academy of Fine Arts in Warsaw, School of Fine Arts in Warsaw, art education in Poland in the inter-war period, ethnic minorities in the Second Polish Republic, Ukrainian émigrés in the Second Polish Republic, Piotr Chołodnyj (Petro Kholodny), Piotr Megik (Petro Mehik), Włodzimierz Pobuławiec (Volodymyr Pobulavets'), Wacław Waśkowski (Vyacheslav Vas'kivs'ky)

W latach 20. XX w. na emigrację do Polski udało się około 35 000 ukraińskich wojskowych i cywilów¹. Warszawa i Kraków stały się ośrodkami ukraińskiego życia politycznego i kulturalnego². W stolicy II Rzeczypospolitej funkcjonował rząd emigracyjny Ukraińskiej Republiki Ludowej (URL) oraz ukraińskie organizacje społeczne i kulturalne: Ukraiński Instytut Naukowy, Ukraińskie Towarzystwo Historii Wojskowości, Związek Ukraińskich Emigrantek, Towarzystwo Pomocy Uczniom Warszawskich Szkół Średnich, Ukraińska Wspólnota Studencka, grupa artystyczna „Spokij” i inne. Wydawano wiele periodyków w języku ukraińskim, m.in. czasopisma „My”, „Ukraińska Niwa”, „Studencki Gołos” oraz dzienniki „Nazustricz” i „Nasza Kultura”³.

W latach 20. i 30. XX w. ukraińscy emigranci, a także Ukraińcy mieszkający w Galicji Wschodniej i na Wołyniu podejmowali naukę na różnych uczelniach II Rzeczypospolitej. Wśród ukraińskich studentów warszawskich szkół wyższych należy wyróżnić zasadniczo dwie grupy. Pierwsza to przedstawiciele tzw. emigracji petlurowskiej – Ukraińcy z okupowanych przez bolszewików terenów Ukraińskiej Republiki Ludowej, którzy znaleźli się w Polsce z powodów politycznych (głównie powodowani niechęcią do władzy radzieckiej). Wcześniej byli przetrzymywani w obozach dla internowanych m.in. w Łańcucie, Kaliszu, Aleksandrowie Kujańskim, Wadowicach. Wedle danych Towarzystwa Pomocy Emigrantom-Ukraińcom w 1926 r. na wyższych

uczelniach w Polsce studiowało 120 studentów będących Ukraińcami-emigrantami⁴. Drugą, liczniejszą grupę studentów stanowili przedstawiciele ludności ukraińskiej II Rzeczypospolitej z Galicji Wschodniej i Wołynia, którzy przyjechali do Warszawy na studia jako obywatele polscy. Dla nich nauka w stolicy była szansą nie tylko na zdobycie dobrego wykształcenia, lecz także na awans społeczny.

Jedną z uczelni, na których kształcili się studenci pochodzenia ukraińskiego, była warszawska Szkoła Sztuk Pięknych, od 1932 r. – Akademia Sztuk Pięknych. Do tej pory nie powstało opracowanie poświęcone Ukraińcom studiującym w warszawskiej ASP, którego doczekali się żydowscy studenci tej uczelni⁵. Pierwszą próbę ustalenia nazwisk wszystkich studentów narodowości ukraińskiej warszawskiej Szkoły Sztuk Pięknych/Akademii Sztuk Pięknych w okresie międzywojennym podjęto dopiero w 2023 roku⁶. Na podstawie dokumentów zachowanych w archiwum warszawskiej ASP oraz Zbiorach Specjalnych Instytutu Sztuki PAN w Warszawie udało się zidentyfikować czterdzieścioro ukraińskich studentów, którzy w swoich formularzach zgłoszeniowych wskazali narodowość ukraińską, język ojczysty ukraiński i wyznanie prawosławne lub greckokatolickie. Lista ukraińskich studentów Szkoły Sztuk Pięknych/Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie w latach 1922–1939 została ułożona w formie tabeli (zob. Aneks) na podstawie akt osobowych studentów⁷ oraz „Albumu

1. Андрій В. Портнов, *Наука у вигнанні. Наукова і освітня діяльність української еміграції в міжвоєнній Польщі (1919–1939)* (Харків: ХІФТ, 2008), s. 256.

2. Zob. Tadeusz Filar, *U stóp królewskiego Wawelu. Społeczność ukraińska w Krakowie w latach 1918–1939* (Kraków: Fundacja św. Włodzimierza Chrzcziciela Rusi Kijowskiej, 2004); Roman Szagała, Emilian Wiszka, *Ukraińcy w Warszawie* (Toruń–Warszawa: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2010); Emilian Wiszka, *Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939* (Toruń: Mado, 2005).

3. Aleksander Kolańczuk, *Ukraińscy emigranci polityczni w życiu naukowym, kulturalnym, społecznym i gospodarczym w II RP* (Przemyśl: Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu, 2017).

4. Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (dalej: Archiwum ASP), Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 852: Towarzystwo Pomocy Emigrantom-Ukraińcom (Szpitalna 1, Warszawa): dokument 49.

5. Zob. Renata Piątkowska, „Studenci wyznania mojżeszowego w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych (1923–1939). Studia – debiuty – kariery”, *Biuletyn Historii Sztuki* 77, nr 4 (2015), s. 661–721.

6. Pierwsza publikacja zawierająca dokładne informacje o wykładowcach i nagrodach otrzymanych przez studentów-Ukraińców zob. Ольга Ю. Денисюк, „Українські студенти у Варшавській академії мистецтв у міжвоєнний період XX століття”, *Актуальні питання гуманітарних наук* 70 (2023), s. 104–116, <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-15>. W niniejszym artykule lista ta została znacznie poszerzona. Podano także nowe informacje o studentach Megiku, Pobuławcu, Chołodnym i Waśkowskim.

7. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczki 1–1813.

sluchaczy wolnych” z archiwum ASP i „Albumu studentów zwyczajnych” ze Zbiorów Specjalnych Instytutu Sztuki PAN. Identyfikacji studentów-Ukraińców dokonano na podstawie wiarygodnych danych z Archiwum ASP, pamiętać jednak trzeba, że tożsamość narodowościowa, zwłaszcza w Galicji, skąd pochodziła większość studentów, była często niejednoznaczna ze względu na mieszany skład populacji zamieszkującej ten region. Z tego powodu sporządzona przeze mnie lista studentów-Ukraińców może być niekompletna. Nie można również wykluczyć, że niektóre teczki osobowe studentów-Ukraińców nie zachowały się.

Na liście nie uwzględniono tych osób, które urodziły się na terenie Ukrainy i były wyznania prawosławnego, ale zadeklarowały narodowość rosyjską i rosyjski jako język ojczysty (jak np. pochodzący z Kijowa Konstantin Denisyuk i Lyudmyła Kornecka czy Tatjana Lisicina urodzona w Krzemieńcu). Studenci ci nie byli również członkami ukraińskich stowarzyszeń artystycznych. Uwzględniono natomiast Wacława Waśkowskiego, który urodził się w rodzinie polsko-ukraińskiej i był katolikiem, ale jako język ojczysty zadeklarował ukraiński. W czasach studiów podkreślał swoje ukraińskie korzenie poprzez aktywny udział w działaniach grupy artystycznej „Spokij”. Podobnie pochodzący z prawosławnej rodziny mieszkającej na Wołyniu grafik i malarz Jarosław Kirilenko, który w latach 30. uczestniczył w ósmej wystawie grupy „Spokij” oraz w wystawach zbiorowych w Zachęcie⁸. Po II wojnie światowej Kirilenko pozycjonował się już wyłącznie jako polski artysta i nie wspominał o swoim ukraińskim pochodzeniu. Na liście znalazł się również malarz i rzeźbiarz Michał Paszyn. Chociaż urodził się w Warszawie i uważany jest za polskiego artystę⁹, to jednak z dokumentów archiwalnych wynika, że pochodził z mieszanej polsko-ukraińskiej

rodziny, był wyznania prawosławnego i przez pewien czas mieszkał w Poławie¹⁰.

W Archiwum ASP znajdują się również zestawienia statystyczne studentów umieszczone w sprawozdaniach Akademii za lata 1935/1936, 1936/1937 i 1937/1938¹¹. Zawierają one informacje dotyczące wyznania, języka ojczystego, miejsca urodzenia oraz ogólnej liczby studentów w danym roku akademickim. Na przykład w roku akademickim 1936/1937 studiowało 413 osób (248 mężczyzn i 165 kobiet), spośród których osiem zadeklarowało wyznanie greckokatolickie, a dwanaście – prawosławne. Język ukraiński jako ojczysty wskazało dwunastu studentów¹².

Dla niektórych lat akademickich między rokiem 1925/1926 a 1934/1935¹³ dostępne są inne wersje zestawień znajdujące się w księgach zapisów¹⁴. Zawierają one m.in. informacje o wyznaniu, w większości z nich brakuje jednak danych dotyczących języka ojczystego. Wyjątek stanowi rok akademicki 1934/1935, w którym odnotowano sześciu studentów deklarujących język ukraiński¹⁵. Przykładowo, za rok 1926/1927 podano jedynie liczbę studentów (176 mężczyzn i 141 kobiet), z których siedmiu mężczyzn i trzy kobiety zadeklarowało wyznanie prawosławne (nie ma jednak informacji o języku ukraińskim i wyznaniu greckokatolickim¹⁶). Dane te pokazują, że w latach 20. i 30. XX w. liczba studentów pochodzenia ukraińskiego była bardzo niska – stanowili oni zaledwie około trzech procent ogółu, byli jednak widoczną mniejszością narodowościową, drugą pod względem liczebności po studentach pochodzenia żydowskiego.

Należy również podkreślić, że w „albumach studentów” przy niektórych nazwiskach znalazły się adnotacje „emigrant polityczny”, np. w odniesieniu do Piotra Megika, Piotra Chołodnego, Włodzimierza Pobuławca,

8. Albin Kryński, „Jarosław Kirilenko”, *Łowicz Polski*, nr 19 (1974), s. 5–6.

9. Michał Paszyn, dostęp 10 marca 2025, https://pl.wikipedia.org/wiki/Micha%C5%82_Paszyn.

10. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 1028: Paszyn Michał.

11. Archiwum ASP, Sprawozdania ASP w Warszawie za lata akademickie 1935/1936, 1936/1937, 1937/1938: Statystyka słuchaczy.

12. Archiwum ASP, Sprawozdanie ASP w Warszawie za rok akademicki 1936/1937: Statystyka słuchaczy za rok akademicki 1936/1937.

13. Dla lat 1931/1932 i 1933/1934 nie ma tabel. Jest także tabela za rok 1923/1924, jednak nie uwzględniono w niej ani podziału na kobiety i mężczyzn, ani na narodowości i wyznania (poza mojżeszowym).

14. Archiwum ASP, Księga zapisów z lat akademickich 1925/26–1934/35.

15. Archiwum ASP, Księga zapisów rok akademicki 1934/1935.

16. Archiwum ASP, Księga zapisów rok akademicki 1926/1927.

Michała Paszyna, Mikołaja Szczerbaka i Piotra Omelczeni¹⁷. Zachowały się też dokumenty potwierdzające wsparcie udzielane im przez Towarzystwo Pomocy Emigrantom-Ukraińcom: „Uważamy za rzecz wysoce wskazaną z punktu widzenia interesów kultury polskiej, aby możliwie jak najwięcej młodzieży ukraińskiej studiowało na polskich uczelniach i aby miała ona pewną pomoc ze strony rządu i społeczeństwa polskiego. [...] pozwalamy sobie zwrócić się do Pana Dyrektora w imieniu naszego Towarzystwa z uprzejmą prośbą o zwolnienie od czesnego i opłat egzaminacyjnych tych studentów-Ukraińców, którzy według otrzymanych i sprawdzonych przez nas danych znajdują się w bardzo ciężkiej sytuacji materialnej”¹⁸.

Z przedstawionej w niniejszym artykule listy ukraińskich studentów warszawskiej ASP dyplom ukończenia otrzymało tylko osiem osób: Piotr Chołodnyj, Piotr Megik, Bohdan Terentij Domanyk, Teofil Izidor Kuźmowicz, Witold Grzegorz Manastyrski, Aleksy Szatkowski, Michał Paszyn i Wacław Waśkowski. Przyczyną nieuzyskania dyplomu, oprócz bardzo trudnych warunków materialnych, często zmuszających do przerwania nauki, był początkowy status wolnego słuchacza – studenta nadzwyczajnego, czyli niemającego pełnego wykształcenia średniego w momencie przyjęcia na studia, uniemożliwiający uzyskanie dyplomu ich ukończenia. Są też studenci, którzy rozpoczęli studia na rok czy dwa przed wybuchem II wojny światowej, jak np. Jakub Hnizdowski, Zenon Magdij, Emilian Leszczyński, Lubomyr Kuźma, Joanna Korecka, Piotr Gregorijczuk, Aleksy Druczenko, Bazyli Ciuman, Andronik Symonczyk, i dyplomu ze zrozumiałych względów nie uzyskali.

Warto również zaznaczyć, że w Archiwum ASP zachowały sięteczki z ankietami rekrutacyjnymi oraz innymi dokumentami złożonymi przez Ukraińców, którzy nie zostali przyjęci na studia. Wśród takich kandydatów znaleźli się m.in. Myrośława Linyńska¹⁹, Roman Szostak, Grzegorz Paziuk, Piotr Sawiuk, Włodzimierz Sawczak, Adam Komaruk, Mikołaj Sachajdowski. Niektórzy z nich eksponowali swoje prace na

wspólnych wystawach grupy „Spokij” i być może uczyli się w innych szkołach artystycznych.

W teczkach studentów zachowały się również prace pisemne będące teoretyczną częścią pracy dyplomowej. Przykładowymi tematami podejmowanymi przez studentów były „Zagadnienia socjalne w sztuce XIX wieku” (Domanyk), „Wpływ sztuki bizantyjskiej na twórczość El Greco” (Manastyrski). W archiwum znajduje się także „Rejestr przyznanych dyplomów studentom Akademii Sztuk Pięknych”²⁰, w którym dokładnie odnotowano tematy praktycznych prac dyplomowych, daty dopuszczenia do egzaminu dyplomowego, opłaty za egzamin i oceny. Na przykład pracą Manastyrskiego miała być kompozycja figuralna „kobieta na tle sklepu”, wykonana olejno pod kierunkiem Tadeusza Pruszkowskiego, a zadaniem Domanyka, innego ucznia Pruszkowskiego – olejna praca przedstawiająca „odpoczynek robotników”.

W Akademii studenci mogli również zapisać się na dodatkowy kurs pedagogiczny i otrzymać świadectwo nauczyciela rysunku, które pozwalało na pracę w szkołach. Z tego powodu niektóreteczki ukraińskich studentów zawierają również prace teoretyczne z zakresu pedagogiki. W tezcze Niły Chasiewicza znajduje się praca *Rysunek jako czynnik edukacyjny*, a także odpowiedni wniosek o dopuszczenie do egzaminu końcowego (świadectwo otrzymał 28 II 1933). Świadectwa takie wydano m.in. Oldze Maryniak (19 I 1931), Piotrowi Andrusio (10 VI 1936) i Teofilowi Kuźmowiczowi (15 II 1937).

W niektórych teczkach zachowały się pisemne wypowiedzi, które kandydat przedstawiał razem ze swoimi pracami, zanim przystąpił do wstępnego egzaminu praktycznego – np. Piotr Gregorijczuk tłumaczył w 1938 r. „Co mnie interesuje w sztuce?”.

Ważnym uzupełnieniem materiałów archiwalnych są prace studenckie utrwalone na negatywach ze zbiorów Muzeum ASP. Dzięki nim mamy wyobrażenie o studenckich rysunkach aktów Niły Chasiewicza, olejnych obrazach Aleksego Szatkowskiego, grafikach Jarosława Kirilenki, Wacława Waśkowskiego i Piotra Andrusia,

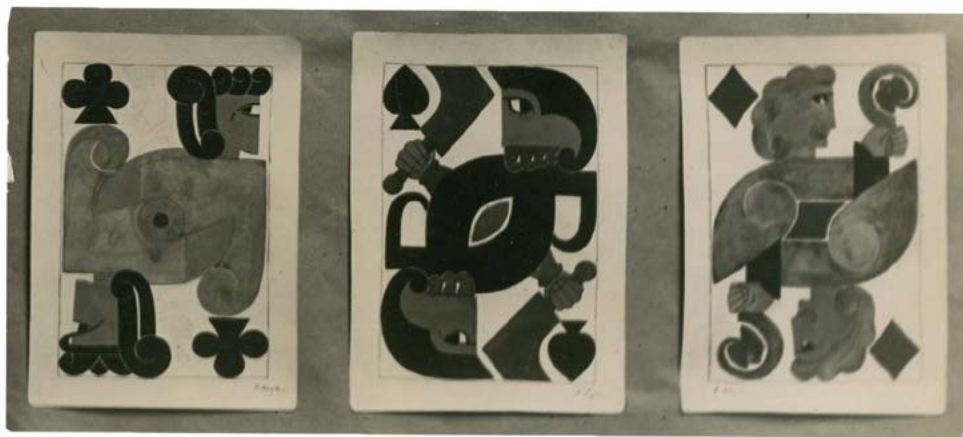
17. Instytut Sztuki PAN, Zbiory Specjalne, nr. inw. 81: Album studentów zwyczajnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

18. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 852: Towarzystwo Pomocy Emigrantom-Ukraińcom (Szpitalna 1, Warszawa): dokument nr 20–21, 10 V 1924.

19. We wspomnieniach kolegów Linyńskiej pojawia się informacja o jej studiach w roku akademickim 1938/1939, której nie potwierdzają archiwalia. Zob. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 728: Linyńska Mirosława.

20. Archiwum ASP, sygn. 1D/2. Rejestr dyplomów obejmuje niestety tylko lata 1936–1939.

1 Piotr Megik, projekt kart do gry, praca z przedmiotu Kompozycja brył i płaszczyzn, ok. 1925–1926, Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, sygn. 29/13

malarskich pracach Jakuba Fiedosiuka, rzeźbach Michała Paszyna czy projektach graficznych oraz ceramice Piotra Chołodnego²¹. O fotografowaniu prac studenckich pisał we wspomnieniach Piotr Megik: „Akademia wykonywała czarno-białe fotografie z malowideł ściennych, niektórych rysunków, projektów kompozycji lub obrazów. Zdjęcia te były wieszane na korytarzu, a następnie przechowywane w zbiorach Akademii”²². Właśnie z fotografii zachowanej w teczce zdjęć prac dyplomowych studentów Wojciecha Jastrzębowskiego z roku 1925/1926 wiemy, jak wyglądał projekt kart do gry – praca Megika z przedmiotu Kompozycja brył i płaszczyzn (il. 1)²³. W Muzeum ASP znajdują się także zdjęcia trzech prac Waśkowskiego z lat 1936–1937²⁴. Zachowały się też zdjęcia dwóch prac Jakuba Hnizdowskiego – jednego z najwybitniejszych ukraińskich grafików XX w., którego studia w warszawskiej Akademii przerwał po roku wybuch II wojny światowej²⁵. Oba jego rysunki przedstawiające „nagą naturę męską”, wykonane węglem i tuszem w roku akademickim 1938/1939

w pracowni Aleksandra Raka, mimo szkolnego charakteru pozwalają śmiało stwierdzić, że artysta rozpoczął studia jako już dojrzały twórca²⁶. Oprócz rysunków Hnizdowskiego wysokim poziomem wśród innych prac znanych z fotografii wyróżnia się malarska praca Witolda Manastyrskiego, powstała w pracowni Tadeusza Pruszkowskiego w roku akademickim 1936/1937²⁷.

W ramach niniejszego artykułu niemożliwe jest przedstawienie szczegółowej analizy każdej teczki ukraińskiego studenta. Dla przykładu wybrałam więc kilku spośród tych, którzy prowadzili aktywną twórczą działalność w okresie międzywojennym w Warszawie oraz byli współzałożycielami grupy artystycznej „Spokij”, działającej w stolicy Polski w latach 1927–1939. Ugrupowanie to, oficjalnie zarejestrowane przez władze, jest najbardziej wyrazistym przykładem polsko-ukraińskich relacji artystycznych w Warszawie w omawianym okresie²⁸.

Inicjatorem oraz przewodniczącym grupy „Spokij” był jeden z pierwszych studentów pochodzenia

21. Archiwum prac studenckich sprzed 1939, dostęp 10 marca 2025, <https://muzeum.asp.waw.pl/collective/pawtucket/index.php/archiwum/Show/Index>.

22. Петро Д. Мегік, „Дві зустрічі у Варшаві”, w: *Мистецтво української діаспори. Повернуті імена. Збірник статей*, red. Олександр К. Федорук (Київ: Триумф, 1998), s. 261–264.

23. Archiwum ASP, Spuścizna profesora Wojciecha Jastrzębowskiego (1884–1963), sygn. 29/13: zdjęcia prac dyplomowych studentów z roku 1925/1926.

24. Archiwum prac studenckich sprzed 1939, dostęp 10 marca 2025, <https://muzeum.asp.waw.pl/collective/pawtucket/index.php/Search/Index?search=Wa%C5%9Bkowski>.

25. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 311: Hnizdowski Jakub.

26. Archiwum prac studenckich sprzed 1939, dostęp 10 marca 2025, https://muzeum.asp.waw.pl/collective/pawtucket/index.php/Detail/Object/Show/object_id/601.

27. Archiwum prac studenckich sprzed 1939, dostęp 10 marca 2025, https://muzeum.asp.waw.pl/collective/pawtucket/index.php/Detail/Object/Show/object_id/790.

28. Ольга Ю. Денисюк, „Виставкова діяльність мистецького гуртка «Спокій» у Варшаві (1920–1930-ті роки)”, *Мистецтвознавчі записки* 27 (2015), s. 278–288. Zob. też: Роман М. Яців, „Культурно-мистецьке середовище української еміграції у Варшаві (1919–1939).

2 Piotr Megik, 1923, Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 852

ukraińskiego w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych, później znany artysta, historyk sztuki, pedagog, działacz społeczno-kulturalny, założyciel i redaktor czasopisma „Notatki z Mystectwa” – Piotr Megik (il. 2). W jego teczkach z Archiwum ASP znajdują się następujące dokumenty: prośba o przyjęcie na studia jako słuchacza zwyczajnego, odpis świadectwa Seminarium Nauczycielskiego w Kamieńcu Podolskim (sporządzony w języku ukraińskim, notarialnie poświadczony), odwołanie do metryki z cerkwi prawosławnej, życiorys, fotografie, prośba o przyjęcie do pracowni Karola Tichego (z jego podpisem), zaświadczenie z 23 marca 1923 r. (nr 43) wydane przez sekretariat SSP, potwierdzające, że jest immatrykulowanym studentem, wystawione w celu przedstawienia Komisarjatu Rządu m.st. Warszawy, skierowana do dyrektora SSP prośba Towarzystwa Pomocy Emigrantom-Ukraińcom o zwolnienie z czesnego i opłat egzaminacyjnych niezamożnych studentów pochodzenia ukraińskiego Piotra Megika i Mikołaja Szczerbaka, podanie do Rady Głównej Profesorów Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie z prośbą o zwolnienie z opłaty czesnego

(pozytywnie rozpatrzona 26 X 1927 r.), zaświadczenia o zaliczeniu różnych przedmiotów, a także dokument Towarzystwa Pomocy Emigrantom-Ukraińcom²⁹.

W swoim życiorysie Megik pisał:

Urodziłem się we wsi Boczkonce, powiat chocimski, w Besarabii, 24 czerwca 1899 roku. Początkową naukę odebrałem w wiejskiej szkole. Następnie w dwuklasowej szkole byłem 2 lata we wsi Zarożany. W 1915 roku wstąpiłem do pierwszej klasy seminarium nauczycielskiego w mieście Soroki w Besarabii. W 1918 roku po zajęciu Besarabii przez Rumunów, przenieśliśmy się do zreformowanego seminarium Nauczycielskiego do Kamieniec-Podolska na Ukrainie, które skończyłem z otrzymaniem matury w czerwcu 1920 roku. Chcąc się uczyć malarstwa i nie mogąc się uczyć w szkołach artystycznych na Ukrainie, ponieważ Kijów był zajęty przez bolszewików, przyjechałem w początku lipca 1920 roku do Warszawy. W grudniu 1920 roku wstąpiłem jako zwyczajny słuchacz na Państwowe Kursy Pedagogiczne dla nauczycieli rysunku w Warszawie, gdzie dotąd uczęszczałem. Jestem wyznania prawosławnego, obywatelem Ukrainy i odpowiednie papiery otrzymałem od Dyplomatycznej Ukraińskiej Misji w 1920 roku w Warszawie³⁰.

Publikacja tego dokumentu jest istotna ze względu na to, że wiele źródeł podaje, iż Megik przybył do Warszawy jako żołnierz Ukraińskiej Republiki Ludowej, co – jak widać – nie znajduje potwierdzenia, ale nie zmienia faktu, że był emigrantem politycznym. Podobnie rozbieżne są informacje dotyczące lat jego studiów. Został przyjęty do Szkoły Sztuk Pięknych 11 marca 1923 r.³¹ Jego nauczycielami byli Karol Tichy, Edward Trojanowski i Leonard Pękalski. Równolegle studiował na Państwowych Kursach Pedagogicznych dla Nauczycieli Rysunku, uzyskując dyplom nauczycielski, co również potwierdzają dokumenty z teczki w Archiwum ASP, m.in. podanie o wydanie świadectwa ukończenia kursów oraz dyplom nauczyciela rysunku przyznany 12 marca 1925 r. (nr 42).

Podczas studiów Megik wielokrotnie otrzymywał nagrody pieniężne za dobre wyniki w nauce (zob. Aneks), co miało duże znaczenie ze względu na jego trudną sytuację życiową. W aktach Megika znajduje się kilka wniosków o zwolnienie z opłat za naukę,

Історія, інституції, ідеологія діяльності, творча спадщина” (rozprawa doktorska, Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypiakewycza Narodowa Akademia Nauk Ukrainy, Instytut Etnologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, 2021).

29. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 852: Megik Piotr.

30. Życiorys Piotra Megika, ibid.

31. Instytut Sztuki PAN, Zbiory Specjalne, nr inw. 81: Album studentów zwyczajnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie: arkusz nr 43.

z których większość została rozpatrzona pozytywnie. Zachował się również dokument o treści: „Zarząd Ukraińskiej Studenckiej Hromady niniejszym zaświadcza, że Pan Piotr Megik jest emigrantem politycznym z Ukrainy i rzeczywiście znajduje się w ciężkich warunkach materialnych i nie jest w stanie opłacić czesnego w bieżącym roku akademickim”³².

Jak wspomina Piotr Andrusio, kolega z Akademii, „[w] 1925 r. jego sytuacja finansowa znacznie się poprawiła. Udało mu się dostać stanowisko młodszego asystenta rysownika w Instytucie Histologii i Embriologii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Warszawskiego. Zajęcie to zajmowało 20 godzin tygodniowo, które można było odpracowywać w dowolnych porach, a nawet w dni wolne od pracy. Polegało ono na wykonywaniu rysunków różnych preparatów widzianych pod mikroskopem. Wymagało dużego skupienia i cierpliwości, w czym Megik był bardzo dobry. W latach trzydziestych za swoją pracę otrzymał medal. Pracował do 1939 roku, kiedy to wybuchła ostatnia wojna”³³.

W latach 1928–1935 Megik był nauczycielem rysunku zarówno technicznego, jak i odręcznego w szkołach zawodowych w Warszawie. W 1935 r., pracując w szkolnictwie oraz w Instytucie Histologii i Embriologii, ukończył kurs dla dyrektorów szkół zawodowych, organizowany przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Po zdaniu egzaminów został powołany do komisji programowej szkolnictwa zawodowego przy tymże ministerstwie i funkcję tę pełnił do 1939 r.³⁴ Prowadził również intensywną działalność wystawienniczą. Warszawski okres jego życia i twórczości wciąż czeka na szczegółowe opracowanie, w którym niezwykle pomocne mogą okazać się materiały przechowywane w Archiwum ASP.

W czasie okupacji hitlerowskiej Megik nadal uczył w warszawskich szkołach zawodowych. W 1944 r. został przymusowo wywieziony do Niemiec i skierowany do pracy w fabryce w Rothenburgu, gdzie przebywał do końca wojny. W 1949 r. wyemigrował do USA i osiedlił

się w Filadelfii, gdzie był aktywnym działaczem w środowisku ukraińskiej emigracji artystycznej.

Warszawski okres życia i twórczości jest niedostatecznie zbadany również w przypadku kolegi Megika – Piotra Chołodnego (il. 3). W Archiwum ASP znajdują się dwie jego teczki – jako pedagoga i jako ucznia³⁵. W pierwszej znajdujemy większość ważnych dokumentów, wśród nich legitymację pracownika ASP ze zdjęciem. Z archiwaliów wynika, że urodził się 22 lipca 1902 r. w Kijowie, a 31 sierpnia 1924 r. ożenił się z Natalią Lewicką, z którą miał córkę Leonidę (ur. 2 VI 1925). Działalność pedagogiczną Chołodnego potwierdzają umowy o pracę. Od 1 września 1938 r. był zatrudniony przez rok jako asystent w Katedrze Malarstwa u Miłosza Kotarbińskiego, z tygodniowym obciążeniem dydaktycznym w wysokości dwudziestu godzin akademickich. W aktach osobowych Chołodnego znajdują się także umowy o pracę na lata akademickie 1937/1938 i 1939/1940, które dają podstawę, by twierdzić, że był on asystentem od września 1937 do września 1939 r. Umowa z 1 września 1939 r. pozostała bez podpisu artysty.

W teczce Chołodnego – pedagoga³⁶ znajdują się również wydane 30 czerwca 1934 r. „tymczasowe świadectwo dyplomowe” w zakresie malarstwa sztalugowego (nr 41), oryginał aktu małżeństwa z parafii prawosławnej przy cerkwi Świętej Trójcy w Warszawie, świadectwo (zamiast metryki) wydane przez Ministerstwo Wyznań Ukraińskiej Republiki Ludowej (z oryginalną pieczęcią) w języku ukraińskim. Z dokumentu wiadomo, że artysta został ochrzczony w cerkwi św. Jana Chryzostoma w Kijowie, a jego rodzicami byli Piotr Chołodnyj³⁷ i Maria z domu Iwanowa. Najciekawszym dokumentem w tej teczce wydaje się jednak życiorys artysty, spisany odręcznie 3 listopada 1937 r., w którym zostały podane ważne fakty z jego życia: w 1918 r. ukończył pięć klas gimnazjum realnego w Kijowie, w 1919 wyjechał do Niemiec, aby kontynuować naukę, ale w 1920 r. wstąpił w szeregi armii Ukraińskiej Republiki Ludowej, ukończył szkołę oficerską i wziął

32. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 852: Megik Piotr.

33. Петро Андрусів, „Петро Мегик. Життя і творчість”, w: *Петро Мегик. Монографія мистця й альбом праць. За редакцією Святослава Гординського* (Філадельфія: Об’єднання митців-українців в Америці, 1992), s. 24.

34. Ibid.

35. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 66: Chołodnyj Piotr.

36. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr K-RP-16: Chołodnyj Piotr.

37. Do nazwiska artysty często dodaje się przymiotnik „młodszy”, aby odróżnić go od słynnego ojca, również malarza Piotra Chołodnego (1876–1970).

3 Piotr Chołodnyj, 1928, Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 66

udział w walkach z bolszewikami. Chołodnyj w swoim biogramie pisze ponadto: „[...] pod koniec 1920 r. w szeregach Armii Atamana S. Petlury, sprzymierzonej z Armią Rzeczypospolitej Polskiej, przekroczyłem granicę Państwa Polskiego. W 1922 r. wyjechałem do Czech w celu ukończenia szkoły średniej. W 1923 r. zdałem maturę przed komisją egzaminacyjną «kursów maturalnych» w Ukraińskiej Akademii Gospodarczej w Podebrodach i uzyskałem świadectwo dojrzałości. Równocześnie studiowałem w Czechach u prof. Karla grafikę. W roku 1927 złożyłem egzamin do warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych, którą ukończyłem z dyplomem w roku 1934. W roku 1935 wyjechałem do Włoch i Francji na studia malarskie”³⁸. Podróż artystyczna była możliwa dzięki stypendium przyznanemu przez bazylianów. W Rzymie i Florencji artysta oglądał obrazy Cimabuego, Giotto, Botticellego i innych dawnych mistrzów. Następnie udał się do Paryża, gdzie zapoznał się nie tylko z muzeami, lecz także ze sztuką prezentowaną w licznych galeriach³⁹.

Teczka Piotra Chołodnego – studenta zawiera: prośbę o przyjęcie do Szkoły Sztuk Pięknych (il. 4) wraz z wypełnioną ankietą wstępną, potwierdzenie przyjęcia do pracowni Karola Tichego, poświadczenie wyznania

Piotr Chołodnyj
Filtrowa 63 m 15
(Dobrych ucznia w Warszawie)

Do
Pana Dyrektora
Szkoły Sztuk Pięknych
w Warszawie.

Proszę o przyjęcie mnie do Szkoły Sztuk Pięknych w Warszawie
w charakterze ucznia zwyczajnego (słuchacza-wolnego).

Przy niniejszym załączam:

1. Świadectwo dojrzałości *Ukr. kursy maturalne*
Dnia *Ukr. Hosp. Akademii w Biechostowacji*
z dnia *12 września 1923 r.* Nr. *24*
2. ~~Świadectwo~~ *Świadectwo*
Ukr. Komitetu Centr. 1928 r. Nr. *24*
3. Życiorys (na 3-ciej stronie niniejszego podania).
4. Świadectwo ~~wojskowe~~ *Ukr. Centr. Komit.*
z dnia *26/IX* 1928 r. Nr. *24*
5. Pięć fotografii.
6. Dwie deklaracje.
7. *15* prac własnych z zakresu malarstwa *(zrobiony)*.

Piotr Chołodnyj
(Podpis - wyznaje miarę i miarę)

Warszawa, dnia 27 września 1928 r.

Drak. Pismo. Nr. 42172. 23 VII 28. 500.

4 Prośba Piotra Chołodnego o przyjęcie do Szkoły Sztuk Pięknych z 27 września 1928 r., Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 66

prawosławnego wydane przez Ukraiński Centralny Komitet w Rzeczypospolitej Polskiej 23 września 1928 r., zaświadczenia z różnych lat studiów o wynikach egzaminów, pismo SSP do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z prośbą o zaliczenie Chołodnego do kategorii uczniów zwyczajnych oraz odpowiedź ministra, że wyraża na to zgodę i zwalnia go ze zdawania „egzaminu uzupełniającego w zakresie kursu szkoły średniej ogólnokształcącej”, podanie do rektora z 1 maja 1934 r. dotyczące dyplomu w pracowni Miłosza Kotarbińskiego, a także kopię tymczasowego świadectwa dyplomowego z podpisem Chołodnego poświadczającym odbiór.

Artysta brał czynny udział w wystawach grupy „Spokij”: katalog czwartej wystawy (grudzień 1930)

38. Ibid.

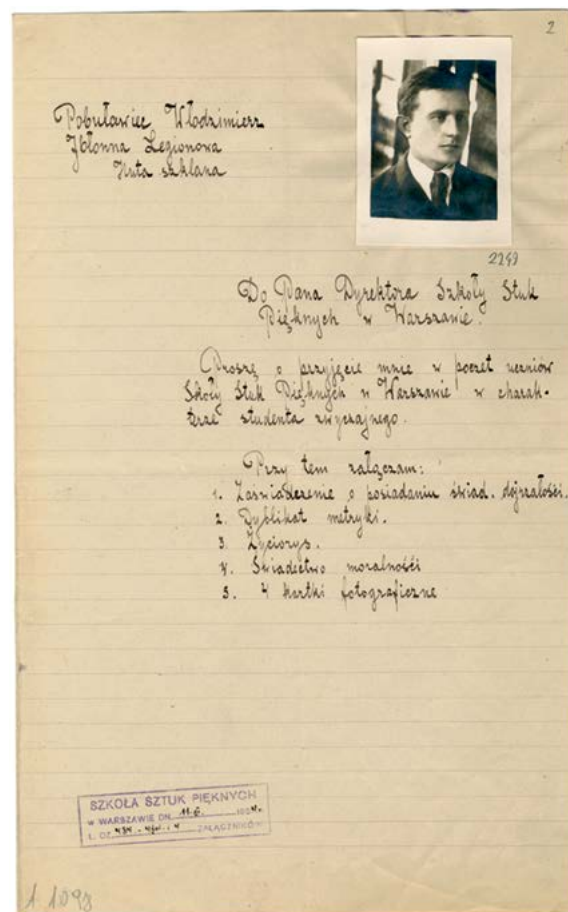
39. Євген Блакитний, „Сучасна доба і творчість Петра Холодного (молодшого)”, *Сучасність*, nr 12 (1986), s. 57.

5 Włodzimierz Pobuławiec, 1924, Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 1098

odnotowuje dwa jego obrazy olejne⁴⁰, a piątej (czerwiec 1931) wymienia już 25 prac olejnych i temperowych⁴¹. Przed wybuchem II wojny światowej Chołodnyj był artystą obecnym w życiu artystycznym Warszawy. Należał (podobnie jak Megik) do Bloku Zawodowych Artystów Plastyków, z którym „Spokij” utrzymywał przyjacielskie stosunki⁴²; uczestniczył w wielu wystawach graficznych, był cenionym wykładowcą warszawskiej ASP. Oprócz grupy „Spokij” był też członkiem Lwowskiego Stowarzyszenia Niezależnych Artystów Ukraińskich (ANUM). Wojna zmusiła go do opuszczenia Warszawy; zniszczeniu uległ wówczas niemal cały jego dorobek. Rodzina Piotra Chołodnego wyjechała do Niemiec, gdzie otrzymała status „przesiedleńców”, a w 1950 r. przeprowadziła się do Stanów Zjednoczonych. Tam artysta wznowił działalność. W uznaniu zasług został honorowym członkiem Stowarzyszenia Artystów Ukraińskich.

Współzałożycielem wielokrotnie wspomnianej grupy „Spokij” był także ukraiński rzeźbiarz Włodzimierz

6 Prośba Włodzimierza Pobuławca o przyjęcie do Szkoły Sztuk Pięknych z 11 listopada 1924 r., Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczka nr 1098

Pobuławiec (il. 5). Artysta ten nie ukończył studiów z powodu przedwczesnej śmierci w niewyjaśnionych dotąd okolicznościach⁴³. W swoim krótkim życiu aktywnie uczestniczył w życiu artystycznym ukraińskiej emigracji w Warszawie, a jego działalność zasługuje na szczególną uwagę i przypomnienie.

W archiwum zachowały się dokumenty z jego akt osobowych, na podstawie których po raz pierwszy podjęto próbę odtworzenia jego biografii oraz dokonań artystycznych z okresu studiów. Wśród materiałów archiwalnych

40. Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог IV виставки. Варшава, грудень 1930.

41. Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог V виставки. Варшава, червень 1931.

42. Zob. Agnieszka Chmielewska, *W służbie państwa, społeczeństwa i narodu. „Państwowotwórczy” artyści plastycy w II Rzeczypospolitej* (Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii PAN, 2006), s. 112.

43. Wiadomo, że artysta zmarł 26 IX 1929 r. w Warszawie. Został pochowany na cmentarzu prawosławnym na Woli. Kamienny nagrobek w kształcie stylizowanego krzyża zaprojektował Piotr Megik, dostęp 10 marca 2025, <https://ukrainskanekropolia.org/nagrobek/wolodymyr-pobulawec/>.

znajdują się: prośba o przyjęcie na studia ze zdjęciem (il. 6), podania o zwolnienie od opłat czesnego z każdego roku studiów, życiorys, zaświadczenia o wynikach egzaminów, zaświadczenie wystawione przez Ukraiński Komitet Centralny 7 listopada 1924 r.⁴⁴ Wedle ostatniego dokumentu artysta urodził się 2 czerwca 1898 r. w Kijowie jako syn Iwana oraz Natalii z domu Lisieckiej i był wyznania prawosławnego. W latach 1907–1916 uczęszczał do kijowskiego gimnazjum Mychajła Stelmaszenki, które ukończył, uzyskując świadectwo maturalne. W dokumencie tym zaznaczono również, że Pobuławiec był emigrantem politycznym. We własnoręcznie spisanim życiorysie artysty czytamy: „Po skończeniu szkoły, służyłem w wojsku, biorąc udział w wojnie światowej. Od roku 1917 do 1921 walczyłem przeciw bolszewikom. Rzeźby uczyłem się prywatnie u artysty rzeźbiarza [Ołeksandra] Stowbuneki z Kijowa, a następnie w Wolnej Szkole Malarstwa i Rysunku w Krakowie, na ul. Wolskiej”⁴⁵.

Z dostępnych źródeł wiadomo, że w 1920 r. został internowany w Polsce i przebywał w obozach w Wadowicach, a później w Strzałkowie⁴⁶. W 1923 r. został zwolniony, a we wrześniu 1924 r. złożył dokumenty w warszawskiej Szkole Sztuk Pięknych. Został przyjęty 25 listopada 1924 r. jako student zwyczajny do pracowni Tadeusza Breyera⁴⁷. Zajmował się rzeźbą portretową, był autorem alegorycznych figur do fontann, a także projektów pomników i nagrobków. Z katalogów wystaw grupy „Spokij” znamy tylko tytuły niektórych jego prac: *Kobieta* (drewno), *Kobieta z wiewiórką* (drewno politurowane), *Rezerwat* (gips), *Łada* (drewno), *Chimera. Studium* i *Kompozycja* (obie w nieznannej technice). Wiadomo także, że w 1927 r. wykonał w warszawskim Ogrodzie Botanicznym płytę

pamiątkową poświęconą lekarzowi Józefowi Brudzińskiemu (niezachowana)⁴⁸.

Inna była historia Wacława Waśkowskiego (w źródłach ukraińskich – Wiaczesław Waskiwski). Mimo że artysta odniósł niegdyś znaczący sukces jako twórca grafiki i został uhonorowany odznaczeniami państwowymi PRL, jego twórczość i biografia są słabo rozpoznane. Tylko w nielicznych publikacjach wspominane są jego pojedyncze prace, a ukraińscy badacze piszą o nim wyłącznie w kontekście grupy „Spokij”. W tej sytuacji niezwykle ważne jest opublikowanie dokumentów archiwalnych dotyczących jego studiów i pracy dydaktycznej w warszawskiej ASP.

Według dokumentów artysta urodził się w Równem 15 lutego 1904 r., został ochrzczony w kościele rzymskokatolickim (świadectwo nie zachowało się). W podaniu o przyjęcie do Szkoły Sztuk Pięknych jako ojczysty świadomie podał język ukraiński, natomiast zazначzył narodowość polską⁴⁹. Początkowo uczył się w szkole średniej z rosyjskim językiem wykładowym, a następnie w Państwowym Gimnazjum im. Tadeusza Kościuszki. W jego teczce znajduje się zaświadczenie z 20 stycznia 1922 r. o wynikach nauki w tejże szkole za lata 1921–1922, w którym najlepsza ocena ze wszystkich przedmiotów to „bardzo dobry” za rysunek. Z życiorysu spisanego odręcznie w 1925 r.⁵⁰ dowiadujemy się o tragicznym losie jego matki Heleny, dwóch braci i trzech siostr, których stracił podczas I wojny światowej. Celestyn Waśkowski, ojciec artysty, z zawodu kucharz, był przeciwny edukacji syna i nalegał, by ten przerwał studia i zaczął pracować. Artysta pisał: „[...] zostałem zmuszony do pracy w sklepie przez rok, ale wbrew woli ojca, w 1921 roku wznowiłem naukę

44. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 1098: Pobuławiec Włodzimierz: zaświadczenie wystawione przez Ukraiński Komitet Centralny 7 XI 1924 r.

45. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r.,teczka nr 1098: Pobuławiec Włodzimierz: życiorys. W czasie wojny z bolszewikami Pobuławiec był porucznikiem w armii URL.

46. Wołodymyr Pobuławiec, dostęp 10 marca 2025, <https://ukrainskanekropolia.org/nagrobek/wolodymyr-pobulawec/>.

47. Instytut Sztuki PAN, Zbiory Specjalne, nr. inw. 81: Album studentów zwyczajnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie.

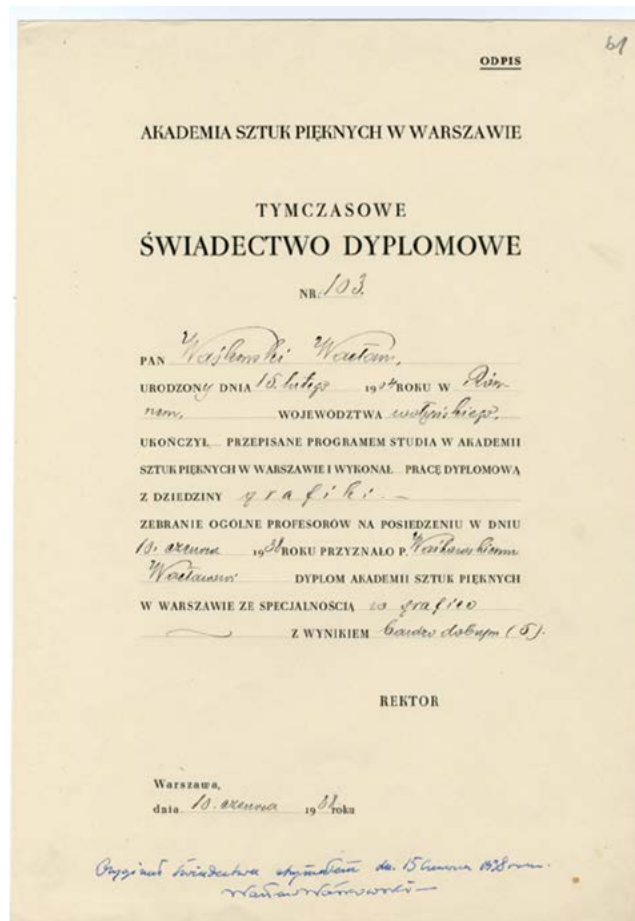
48. „Pobuławec (Pobuławiec) Wołodymir (Włodzimierz)”, w: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.) Malarze, rzeźbiarze, graficy*, t. 7: Pe–Po, red. Urszula Makowska (Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2003), s. 306.

49. Kiedy Waśkowski wstępował do SSP, Równie znajdowało się już w granicach II Rzeczypospolitej, mógł więc zadeklarować narodowość polską.

50. W archiwum znajdują się dwa życiorysy artysty – z 1925 i 1926 r., ponieważ Waśkowski dwukrotnie starał się o przyjęcie do SSP; zachowały się również dwa różne zdjęcia artysty.

w gimnazjum. Na utrzymanie zarabiałem malowaniem szyldów i plakatów”⁵¹.

Trudne warunki bytowe źle wpłynęły na zdrowie Waśkowskiego: artysta zachorował na zapalenie płuc i w lipcu 1922 r. wyjechał do sanatorium w Zakopanem. Podczas leczenia sanatoryjnego, w latach 1922–1924, zarabiał na życie dekorowaniem glinianych zabawek i naczyń. Rok akademicki 1925/1926 spędził jako wolny słuchacz w Szkole Przemysłu Drzewnego w Zakopanem, w której wykonywał prace stolarskie pod kierunkiem dyrektora szkoły Karola Stryjeńskiego. Do SSP wstąpił jako wolny słuchacz w 1926 r., przedłożywszy komisji egzaminacyjnej dziesięć swoich prac. Początkowo studiował malarstwo w pracowni Tadeusza Pruszkowskiego. Podczas studiów Waśkowski nieustannie borykał się z problemami zdrowotnymi i niedostatkiem. W latach 1927–1930 i 1932–1933 co roku prosił dyrektora o zwolnienie z opłat za studia ze względu na trudną sytuację materialną. Miał też długie przerwy w nauce spowodowane zaostreniem gruźlicy, którą w latach 1929–1931 leczył na koszt Bratniej Pomocy, co potwierdzają zachowane zaświadczenia. Piotr Megik, przyjaciel Waśkowskiego z czasów studenckich, również wspominał jego ubóstwo i problemy zdrowotne. Pisał: „[...] wszyscy lubili go i współczuli trudnego życia, ale sami nie mieli lepiej – byli tylko zdrowsi niż on”⁵². Z podania o przyjęcie wiadomo, że we wrześniu 1932 r. Waśkowski wznowił studia na ASP nadal jako wolny słuchacz, ale jako główną specjalizację wybrał grafikę. Studiował u Władysława Skoczylasa, Leona Wyczółkowskiego i Stanisława Ostoi-Chrostowskiego. W teście studenckiej artysty znajduje się również świadectwo ukończenia Miejskiej Szkoły Sztuk Zdobniczych i Malarstwa w Warszawie z 17 czerwca 1937 r. Świadectwo takie było Waśkowskiemu potrzebne jako potwierdzenie ukończenia szkoły średniej specjalnej. Na jego podstawie został zaliczony do studentów zwyczajnych i mógł obronić dyplom. Z podania o zgodę na wykonanie pracy dyplomowej, datowanego 10 lutego 1938 r., dowiadujemy się, że planował serię drzeworytniczych

7 Tymczasowe Świadectwo Dyplomowe Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie (nr 103) wydane Wacławowi Waśkowskiemu 10 czerwca 1938 r., Archiwum Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczką nr 1626b

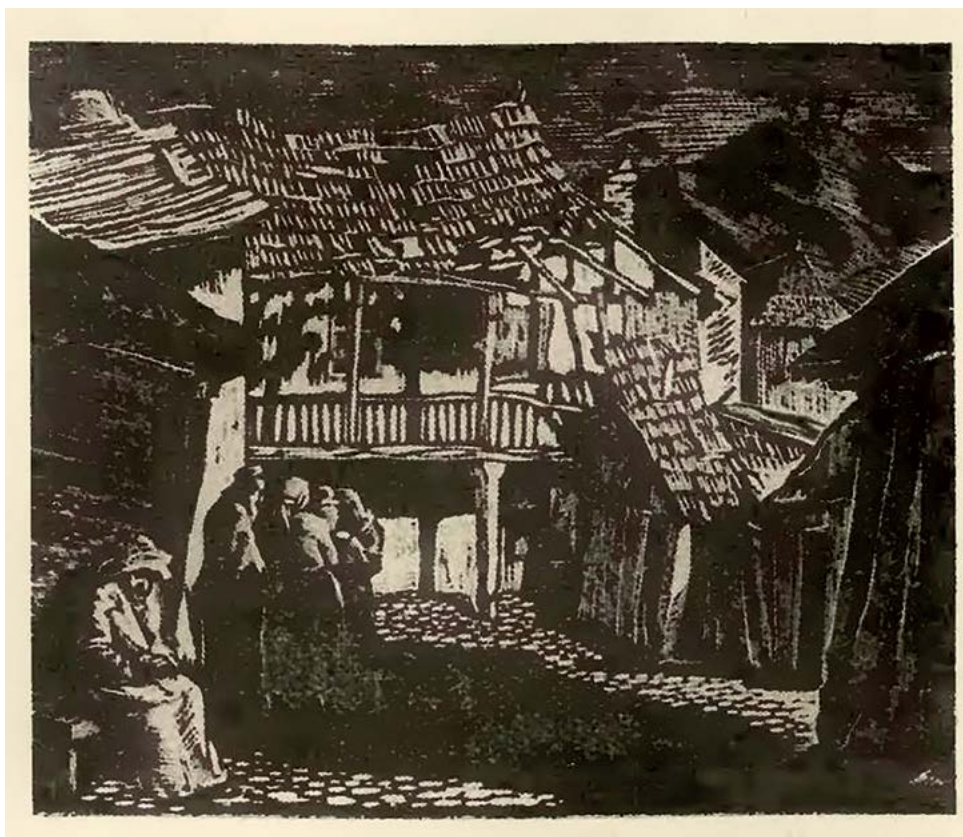
ilustracji do powieści *Koń na wzgórzu* Eugeniusza Małaczewskiego⁵³. W teście Waśkowskiego znajduje się kopia tymczasowego dyplomu ukończenia Akademii z 10 czerwca 1938 r. z oceną bardzo dobrą (il. 7).

Jak widać, droga artysty do uzyskania wyższego wykształcenia była stosunkowo długa – trwała ponad dziesięć lat. Jego pracowitość, talent i umiejętności zostały wysoko ocenione przez profesorów i kierownictwo Akademii – 1 września 1938 r. został asystentem

51. Archiwum ASP, Zbiór akt studenckich sprzed września 1939 r., teczką nr 1626b: Waśkowski Wacław: życiorys.

52. Петро Д. Мегик, Вячеслав Васильківський (1904–1975). Біографічний нарис (Філадельфія: Об'єднання мистців українців в Америці, 1976), s. 6.

53. Maria Grońska podaje, że pracą dyplomową Waśkowskiego były ilustracje do książki Juliusza Kadena-Bandrowskiego *Zawody*, wydanej w 1937 r.; zob. Maria Grońska, *Nowoczesny drzeworyt polski (do 1945 roku)* (Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971), s. 126.

8 Wacław Waśkowski,
Kazimierz nad Wisłą,
drzeworyt, lata 30. XX w.
Repr. wg *Biuletyn Polsko-
-Ukraiński*, nr 17 (1937),
s. 189

Stanisława Ostoi-Chrostowskiego w Katedrze Grafiki Artystycznej⁵⁴.

Ważnym elementem przedwojennej aktywności Waśkowskiego był udział w działaniach grupy „Spokij”. Twórca, razem ze wspomnianymi wcześniej Piotrem Megikiem, Włodzimierzem Pobuławcem i Piotrem Chołodnym, był współzałożycielem i aktywnym członkiem tej grupy, uczestniczył w większości jej wystaw. Z katalogu trzeciej wystawy⁵⁵ dowiadujemy się, że artysta zaprezentował pięć obrazów olejnych: *Czosnek* (reprodukowany w katalogu), *Babcia z walerianą*, *Jesień*, *Parowce*, *Portret* oraz kilka szkiców – w sumie dziesięć prac⁵⁶. W katalogu piątej wystawy (czerwiec 1931), obok dziesięciu obrazów (m.in. *Dziewczyna z Trembowli*, *Pejzaż z Wołynia*, *Autoportret*, *Studium głowy*), wymienione są też

dwie grafiki – *Robotnik* i *Pejzaż*⁵⁷. W katalogu szóstej wystawy (maj 1933), która wieńczyła pięcioletnią działalność grupy, reprodukowano dwie prace artysty – *Pejzaż* i *Dziewczyna*⁵⁸. Najwięcej dzieł zaprezentował na siódmej wystawie grupy (grudzień 1933) – szesnaście prac olejnych i siedem graficznych⁵⁹. Na dziesiątej (Warszawa, Łuck, Równe, Krzemieniec, maj–czerwiec 1937) wystawił wyłącznie prace graficzne – drzeworyty, akwatinty, mezzotinty, autolitografie – w sumie 25 prac⁶⁰. W jedenastej wystawie członków ukraińskiej grupy (maj 1938) już nie brał udziału, prawdopodobnie dlatego, że w tym czasie został członkiem Stowarzyszenia Polskich Artystów Grafików⁶¹. O jego pracach graficznych pisano pozytywnie w latach 30. W „Biuletynie Polsko-Ukraińskim” czytamy: „Płynność techniki Waśkowskiego odbija się

54. W archiwum ASP znajduje sięteczka osobowa Waśkowskiego jako pedagoga, ale zebrane w niej dokumenty dotyczą już okresu powojennego.

55. Katalogów dwóch pierwszych wystaw nie udało się odnaleźć.

56. *Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог третьої виставки. Варшава, 1930.*

57. *Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог V виставки. Варшава, червень 1931.*

58. *Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог VI виставки. Варшава, 1932.*

59. *Український мистецький гурток „Спокій”. 5 літ праці. Каталог виставки. Варшава, 1933.*

60. *Український мистецький гурток „Спокій”. Каталог X виставки. Варшава, травень–червень 1937.*

61. „Wacław Waśkowski”, w: *Polska ilustracja książkowa*, red. Wojciech Skrodzki (Warszawa: Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe, 1964), s. 146.

najwidoczniej w jego skądinąd bardzo dobrych drzeworytach. Reprodukowany obok «Kazimierz nad Wisłą» reprezentuje chyba najszlachetniejszy rodzaj drzeworytu tego artysty⁶² (il. 8).

Obok grafiki Waśkowski aktywnie uprawiał również malarstwo. W ostatnich latach na rynku antykwarycznym pojawiają się jego studenckie prace, m.in. dwa *Widoki Wielkiego Tyrnowa w Bułgarii*⁶³. Wiadomo, że latem 1936 r. artysta wyjechał do Bułgarii wraz z kolegami z grupy „Spokij”, wśród których był Bułgar, Przesław Karszowski, student ASP w latach 1929–1931⁶⁴. Znana jest również praca z 1934 r. *Kobieta siedząca w fotelu* oraz studium głowy do tejsze kompozycji⁶⁵.

Po II wojnie światowej artysta został profesorem ASP w Warszawie i niewątpliwie wniósł istotny wkład w rozwój grafiki zarówno polskiej, jak i ukraińskiej⁶⁶.

***

Przedstawione w niniejszym artykule informacje biograficzne oraz lista ukraińskich studentów mogą przyczynić się do głębszego zrozumienia roli tej grupy studentów w historii warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych oraz w życiu artystycznym Warszawy lat 20. i 30. XX w. Stanowią również istotny punkt wyjścia do dalszych badań nad relacjami międzykulturowymi w zakresie edukacji artystycznej w Polsce.

62. Stanisław Ciechowski, „O grafikach ukraińskich (Wacław Waśkowski, Aleksy Szatkowski, Olena Kulczycka, Natalia Tiszczenko)”, *Biuletyn Polsko-Ukraiński*, nr 17 (1937), s. 189.

63. Oba obrazy olej, papier na tekturze, 22 × 31,5 cm; 23,5 × 31,5 cm, dostęp 10 marca 2025, <https://www.artnet.com/artists/waclaw-waskowski/?type=paintings>.

64. Ksawery Piwocki, *Historia Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie 1904–1964* (Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1965), s. 202.

65. Olej, tektura, 84 × 62 cm, z dedykacją u dołu: „Marysi na pamiątkę. Waśkowski”; olej, tektura, 48,5 × 40,7 cm, dostęp 10 marca 2025, <https://artinfo.pl/dzielo/kobieta-siedzaca-w-fotelu-251>.

66. Analizę powojennej twórczości artysty zob. Ольга Ю. Денисюк, „Маловідомі сторінки життя та творчості Вячеслава Васьківського”, *Актуальні питання гуманітарних наук* 71 (2024), s. 113–121, <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-16>.

ANEKS

Nazwiska studentów zostały podane w takim brzmieniu, w jakim zapisano je w dokumentach w archiwum Akademii Sztuk Pięknych.

Nr teczki	Imię i nazwisko	Daty życia, miejsce urodzenia i śmierci	Wyznanie	Lata studiów, nauczyciele, dyplom (jeżeli uzyskał)	Nagrody uzyskane w czasie studiów
4	Andrusio Piotr	2 VII 1907, Kamieniobród (woj. lwowskie) – 29 XII 1981, Riverhead (USA)	greko-katolickie	1927–1936 Miłosz Kotarbiński, Leonard Pękański, Felician Szczęsny Kowarski, Tadeusz Pruszkowski	22 XII 1927 – odznaczenie za rysunek; 22 XII 1927 i 23 IV 1928 – nagrody 10 i 15 zł za kompozycję brył i płaszczyzn; 21 XII 1928 – nagroda 20 zł za rysunek i malarstwo; 22 VI 1934 – odznaczenie za grafikę; 11 VI 1935 – odznaczenie za ceramikę i tkactwo; 3 IV 1936 – odznaczenie za malarstwo; 9 VI 1936 – odznaczenie za tkactwo i stolarstwo
*	Balas Włodzimierz	29 VIII 1906, Rohatyn – 1980, San Diego (USA)	greko-katolickie	1933–1937 Miłosz Kotarbiński, Edmund Bartłomiejczyk	22 VI 1934 – odznaczenie za kompozycję brył i płaszczyzn; 15 III 1935 i 11 VI 1935 – odznaczenie za grafikę użytkową

* Teczka osobowa nie zachowała się. Informacje z Albumu studentów zwyczajnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie, Zbory Specjalne Instytutu Sztuki PAN, nr inw. 81.

33	Borkowski Borys	24 IV 1909, Poczajów (pow. krzemieniecki) – data i miejsce śmierci nieznane	prawo-sławne	1936–1938 Leonard Pękalski	24 II 1938 i 7 VI 1938 – II nagroda za malarstwo
**	Borejko Sergiusz	13 XI 1912, Szumsk (woj. wołyńskie) – 1 V 1988, Lwów	prawo-sławne	1936–1939 Tadeusz Pruszkowski	24 II 1938 i 17 VI 1938 – odznaczenie za malarstwo
60	Chasiewicz Nił	13 XI 1905, Diuksyn (woj. wołyńskie) – 4 III 1952, Suchiwcy (obwód rówieński)	prawo-sławne	1926–1933 Miłosz Kotarbiński	21 XII 1926 – nagroda 35 zł za kompozycję brył; 8 IV 1930 – nagroda 40 zł i 13 VI 1930 – nagroda 50 zł – obie za rysunek i malarstwo; 27 III 1931 i 20 VI 1931 – odznaczenie za rysunek i malarstwo
66	Chołodnyj Piotr	22 VII 1902, Kijów – 24 I 1990, Glen Spay (USA)	prawo-sławne	1928–1934 Miłosz Kotarbiński 23 VI 1934 – dyplom z malarstwa z oceną bardzo dobrą	21 XII 1928 – odznaczenie za rysunek i malarstwo; 27 III 1930 i 13 VI 1930 – nagrody 30 i 50 zł za rysunek i malarstwo; 21 XII 1930 – nagroda 30 zł za kompozycję brył; 20 II 1933, 6 III 1934 i 22 VI 1934 – II nagroda za grafikę; 22 VI 1934 – I nagroda za malarstwo
77	Ciuman Bazyli	30 IX 1913, Niemiach (woj. tarnopolskie) – data i miejsce śmierci nieznane	greko-katolickie	1938–1939 Leonard Pękalski	
126	Dolnicki Stefan Roman	30 XI 1907, Stanisławów – data i miejsce śmierci nieznane	greko-katolickie	1934–1935 Tadeusz Breyer	15 III 1935 – odznaczenie za rzeźbę
130	Domanyk Bohdan Terentij	16 II 1914, Lwów – 1986, USA	greko-katolickie	1935–1939 Tadeusz Pruszkowski 15 VI 1939 – dyplom z malarstwa z oceną bardzo dobrą	9 VI 1936 – II nagroda za kompozycję brył i płaszczyzn; 18 III 1937, 9 VI 1937, 24 II 1938 i 7 VI 1938 – II i III nagroda za malarstwo
147	Druczenko Aleksy	9 II 1903, Dubno (woj. wołyńskie) – 1983, Lwów	prawo-sławne	1938–1939	
153	Dunajewski Dymitr	26 X 1905, Beresteczko – 1944, Brody	prawo-sławne	1928–1932 Mieczysław Kotarbiński, Tadeusz Pruszkowski	
211	Fiedosiuk Jakub	23 X 1908, Legaty (woj. poleskie) – data i miejsce śmierci nieznane	prawo-sławne	1932–1938 Karol Tichy, Tadeusz Pruszkowski	20 II 1933 – II nagroda za kompozycję brył i płaszczyzn; 15 III 1935 – II nagroda za malarstwo; 9 VI 1936 – odznaczenie za stolarstwo; 18 III 1937 i 9 VI 1937 – nagrody za malarstwo
262	Gregorijczuk Piotr	11 XI 1914, Widynów (pow. śniatyński) – 1990, Lwów	greko-katolickie	1938–1939 Tadeusz Pruszkowski	

** Teczka osobowa nie zachowała się. Informacje z Albumu słuchaczy wolnych Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Archiwum ASP, nr 517.

277	Hankiewicz Roman	13 I 1913, Lwów – 1976, Stryj	greko-katolickie	1935–1939 Felicjan Szczęsny Kowarski	
283	Hawran Jarosław Orest	2 II 1915, Korczyn (woj. stanisławowskie) – data i miejsce śmierci nieznane	greko-katolickie	1934–1938 Felicjan Szczęsny Kowarski	18 III 1937 – odznaczenie za dekoracje teatralne
311	Hnizdowski Jakub	27 I 1915, Filipkowce (woj. tarno-polskie) – 1985, Nowy Jork (USA)	greko-katolickie	1938–1939 Mieczysław Kotarbiński	31 III 1939 – odznaczenia za akt wieczorny oraz malarstwo
320	Hrycaj Leon	15 XI 1910, Zbaraż (woj. tarno-polskie) – 27 VIII 1978, USA	greko-katolickie	1937–1939 Felicjan Szczęsny Kowarski	
339	Jackiewicz Bohdan	28 VI 1910, Stryj (woj. stanisławowskie) – 1941, Stryj	greko-katolickie	1935–1939 Leonard Pękalski	
454	Kejwan Jan	16 IX 1907, Karlów (woj. stanisławowskie) – 18 IX 1992, Edmonton (USA)	greko-katolickie	1932–1934 Karol Tichy, Miłosz Kotarbiński	
479	Kirilenko Jarosław	1913, Żurawicze (Wołyń) – 2 VI 1977, Warszawa	prawosławne	1928–1931 1933–1937	
544	Korecka Joanna Irena	3 IX 1916, Lwów – 28 X 2000, Warszawa	greko-katolickie	1937–1938 Tadeusz Pruszkowski	17 III 1938 – odznaczenie za kompozycję brył i płaszczyzn
669	Kuźma Lubomyr-Roman	24 V 1913, Białe (pow. przemyski) – 8 III 2004, Tannersville (USA)	greko-katolickie	1938–1939 Tadeusz Pruszkowski	
671	Kuźmowicz Teofil Izidor	19 VII 1906, Tarnopol – 16 IV 2001, Detroit (USA)	greko-katolickie	1929–1938 Felicjan Szczęsny Kowarski 1956 – dyplom z malarstwa	8 IV 1930 – nagroda 20 zł za malarstwo; 21 VI 1932 – II nagroda za malarstwo; 11 VI 1935 – II nagroda za stolarstwo; 9 VI 1936, 17 III 1938 i 7 VI 1938 – nagrody za malarstwo; 9 VI 1936 – odznaczenie za wnętrza
701	Leszczyński Emilian Mikołaj	16 XII 1913, Lwów – 5 IV 1986, Lwów	greko-katolickie	1937–1939 Edmund Bartłomiejczyk	24 II 1938 – odznaczenie za malarstwo; 17 III 1938 – II nagroda za kompozycję brył i płaszczyzn; 7 VI 1938 – III nagroda za malarstwo; 7 VI 1938 – odznaczenie za kompozycję brył i płaszczyzn; 31 III 1939 – II nagroda za malarstwo

788	Magdij Zenon Miroslaw	18 IV 1912, Głębokie (woj. stanisławowskie) – data i miejsce śmierci nieznane	greko- katolickie	1937–1939 Leonard Pękalski	31 III 1939 – odznaczenie za malarstwo
816	Manastyrski Witold Grzegorz	11 I 1915, Lwów – 23 VI 1992, Lwów	greko- katolickie	1935–1939 Tadeusz Pruszkowski 5 VI 1939 – dyplom z malarstwa z oceną bardzo dobrą	3 IV 1936 i 9 VI 1936 – odznaczenie za malarstwo i kompozycję brył i płaszczyzn; 18 III 1937, 9 VI 1937, 24 II 1938 i 7 VI 1938 – I nagroda za malarstwo
838	Maryniak Olga	7 IV 1904, Tarnopol – 1939, Warszawa	greko- katolickie	1926–1932 Miłosz Kotarbiński, Leonard Pękalski, Felician Szczęsny Kowarski, Władysław Skoczylas	19 XII 1930 – nagroda 25 zł za grafikę
852	Megik Piotr	24 VI 1899, Boczkowcy (Besarabia) – 26 VIII 1992, Filadelfia (USA)	prawo- sławne	1923–1930 Karol Tichy, Edward Trojanowski, Leonard Pękalski	23 VI 1924 – odznaczenie za malarstwo; 22 VI 1926, 24 II 1927, 14 I 1929 – nagroda 25 zł za malarstwo dekoracyjne; 17 II 1927, 23 VI 1927 – odznaczenie za malarstwo dekoracyjne
919	Myc Jerzy	8 VIII 1908, Łuck – 1 XI 1966, Łuck	prawo- sławne	1935–1938 Felician Szczęsny Kowarski	7 VI 1938 – odznaczenie za malarstwo
983	Omelczenko Piotr	3 X 1894, Chorol k. Połtawy – 21 II 1952, Villejuif (Francja)	prawo- sławne	1921–1923 Mieczysław Kotarbiński	
1028	Paszyn Michał	19 XI 1903, Warszawa – 1970, Castello di Rotaio (Włochy)	prawo- sławne	1922–1929 Tadeusz Breyer 30 I 1930 – dyplom z rzeźby	22 VI 1926, 21 XII 1926, 23 VI 1927, 30 I 1928, 21 XII 1928 – odznaczenie za rzeźbę; 30 I 1928 – odznaczenie za ceramikę; 14 III 1929 – nagroda 117 zł w konkursie na pomnik Stanisława Noakowskiego; 24 VI 1929 – nagroda 55 zł za rzeźbę
1054	Petruszewycz Andrzej Jan	9 VI 1916, Lwów – data i miejsce śmierci nieznane	greko- katolickie	1935–1936 Edmund Bartłomiejczyk	
1098	Pobuławiec Włodzimierz	2 VI 1898, Kijów – 26 IX 1929, Warszawa	prawo- sławne	1924–1928 Tadeusz Breyer	31 V 1926 – nagroda 20 zł za rzeźbę; 25 VI 1928 – odznaczenie za rzeźbę
1438	Symończyk Andronik	12 X 1917, Dworzec (pow. rówieński) – data i miejsce śmierci nieznane	prawo- sławne	1937–1939 Karol Tichy	31 III 1939 – odznaczenie za malarstwo
1448	Szatkowski Aleksy	15 V 1908, Poczajów (pow. krzemieniecki) – 28 VI 1979, Lwów	prawo- sławne	1931–1937 Władysław Skoczylas, Tadeusz Pruszkowski 5 VI 1937 – dyplom z malarstwa z oceną bardzo dobrą	21 XII 1931 i 21 VI 1932 – nagroda za rysunek; 7 III 1934, 10 II 1935, 11 VI 1935, 3 IV 1936, 9 VI 1936, 18 III 1937 i 9 VI 1937 – I i II nagroda za malarstwo; 3 IV 1936 i 9 VI 1936 – odznaczenie za grafikę
1456	Szczerbak Mikołaj	5 XII 1895, Jekatierinosław – data i miejsce śmierci nieznane	prawo- sławne	1923–1926 Miłosz Kotarbiński	

1541	Tiszchenko Natalia	5 XII 1912, Petersburg – data i miejsce śmierci nieznane	prawo-sławne	1930–1935 Karol Tichy	27 III 1931 – odznaczenie za akt wieczorny oraz kompozycję brył i płaszczyzn; 13 VI 1933 – nagroda za dekoracje teatralne; 6 III 1934, 22 VI 1934 i 1 VI 1934 – odznaczenie za malarstwo dekoracyjne
1566	Trofimczuk Grzegorz	5 V 1911, Oryszkowe (pow. krzemieniecki) – data i miejsce śmierci nieznane	prawo-sławne	1931–1932 Miłosz Kotarbiński	
1626b	Waśkowski Wacław	15 II 1904, Równe (woj. wołyńskie) – 29 XII 1975, Warszawa	rzymsko-katolickie	1926–1938 Tadeusz Pruszkowski, Leon Wyczółkowski, Stanisław Ostoja-Chrostowski 10 VI 1938 – dyplom z grafiki z oceną bardzo dobrą	15 III 1935, 11 VI 1935 i 3 IV 1936 – II nagroda za grafikę
1796	Zołotar-Zołotarenko Michał	3 IX 1891, Iwangorod – data i miejsce śmierci nieznane	prawo-sławne	1922–1923 (próbný semestr)	

BIBLIOGRAFIA

- Andrusiv, Petro. „Petro Mehyk. Zhyttya i tvorchist’”. W: *Petro Mehyk. Monohrafiya mysttsya y al’bom prats’*. Za redaktsiyeyu Svyatoslava Hordyns’koho, 21–29. Filadel’fiya: Ob’yednannya myttsiv-ukrayintsiv v Amerytsi, 1992.
- Blakytyny, Yevhen. „Suchasna doba i tvorchist’ Petra Kholodnoho (molodshoho)”. *Suchasnist’*, nr 12 (1986): 50–60.
- Chmielewska, Agnieszka. *W służbie państwa, społeczeństwa i narodu. „Państwowotwórczy” artyści plastycy w II Rzeczypospolitej*. Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii PAN, 2006.
- Denysyuk, Ol’ha Yu. „Malovidomi storinky zhyttya ta tvorchosti Vyacheslava Vas’kivs’koho”. *Aktual’ni pytannya humanitarnykh nauk* 71 (2024): 113–121. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-16>.
- Denysyuk, Ol’ha Yu. „Ukrayins’ki studenty u Varshavs’kiy akademiyyi mystetstv u mizhvoyennyy period KHKH stolittya”. *Aktual’ni pytannya humanitarnykh nauk* 70 (2023): 104–116. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-15>.
- Denysyuk, Ol’ha Yu. „Vystavkova diyal’nist’ mystets’koho hurtka «Spokiy» u Varshavi (1920–1930-ti roky)”. *Mystetstvovoznavchi zapysky* 27 (2015): 278–288.
- Filar, Tadeusz. *U stóp królewskiego Wawelu. Społeczność ukraińska w Krakowie w latach 1918–1939*. Kraków: Fundacja św. Włodzimierza Chrzcziciela Rusi Kijowskiej, 2004.
- Kolańczuk, Aleksander. *Ukraińscy emigranci polityczni w życiu naukowym, kulturalnym, społecznym i gospodarczym w II RP*. Przemyśl: Południowo-Wschodni Instytut Naukowy w Przemyślu, 2017.
- Mehyk, Petro D. *Vyacheslav Vas’kivs’kyj (1904–1975). Biografichnyj narys*. Filadel’fiya: Ob’yednannya myttsiv-ukrayintsiv v Amerytsi, 1976.
- Mystetstvo ukrayins’koyi diaspori. Povernuti imena. Zbirnyk statey*. Redakcja Oleksandr K. Fedoruk. Kyiv: Triumf, 1998.
- Piątkowska, Renata. „Studenti wyznania mojeszewego w warszawskiej Akademii Sztuk Pięknych (1923–1939). Studia – debiuty – kariery”. *Biuletyn Historii Sztuki* 77, nr 4 (2015): 661–721.
- „Pobuławec (Pobuławiec) Wołodymir (Włodzimierz)”. W: *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.)*. Malarze, rzeźbiarze, graficy, t. 7: *Pe–Po*, redakcja Urszula Makowska, 306. Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2003.
- Portnov, Andriy V. *Nauka u vyhnanni. Naukova i osvityna diyal’nist’ ukrayins’koyi emihratsiyyi v mizhvoyenniy Pol’shchi (1919–1939)*. Kharkiv: KHIPT, 2008.
- Szagała, Roman, i Emilian Wiszka. *Ukraińcy w Warszawie*. Toruń–Warszawa: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2010.
- Wiszka, Emilian. *Emigracja ukraińska w Polsce 1920–1939*. Toruń: Mado, 2005.
- Yatsiv, Roman M. „Kul’turno-mystets’ke seredovyshe ukrains’koj emihratsii u Varshavi (1919–1939). Istoriya, instytutsii, ideolohiya diyal’nosti, tvorcha spadshchyna”. Rozprawa doktorska, Instytut Ukrainoznawstwa im. I. Krypjakewycza Narodowa Akademia Nauk Ukrainy, Instytut Etnologii Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, 2021.

BIOGRAPHICAL NOTE

Olga Denysiuk PhD is a historian of art and an artist. She is an associate professor at the National Academy of Fine Arts and Architecture in Kyiv; she lectures at the Faculty of the Theory and History of Art, teaching, among others, courses in the history of Polish art and history of decorative arts. In 2007, she successfully defended her doctoral dissertation *Krakowska Akademia Sztuk Pięknych w kontekście ukraińsko-polskich relacji artystycznych w latach 20. i 30. XX wieku*. She is the author of two monographs and over forty academic articles on the subject of Ukrainian and Polish art in the 20th and 21st century.

NOTA BIOGRAFICZNA

Dr Olga Denysiuk – historyczka sztuki i artystka. Pracuje w Narodowej Akademii Sztuk Pięknych i Architektury w Kijowie; wykłada na Wydziale Teorii i Historii Sztuki, prowadząc zajęcia m.in. z historii sztuki polskiej oraz sztuk zdobniczych. W 2007 r. obroniła pracę doktorską *Krakowska Akademia Sztuk Pięknych w kontekście ukraińsko-polskich relacji artystycznych w latach 20. i 30. XX wieku*. Jest autorką dwóch monografii i ponad czterdziestu artykułów naukowych poświęconych sztuce ukraińskiej i polskiej XX–XXI w.